

Sprawozdanie z konferencji
Rolnictwo a zanieczyszczenie wód w Polsce
w aspekcie wdrażania Dyrektywy
Azotanowej oraz działań PROW

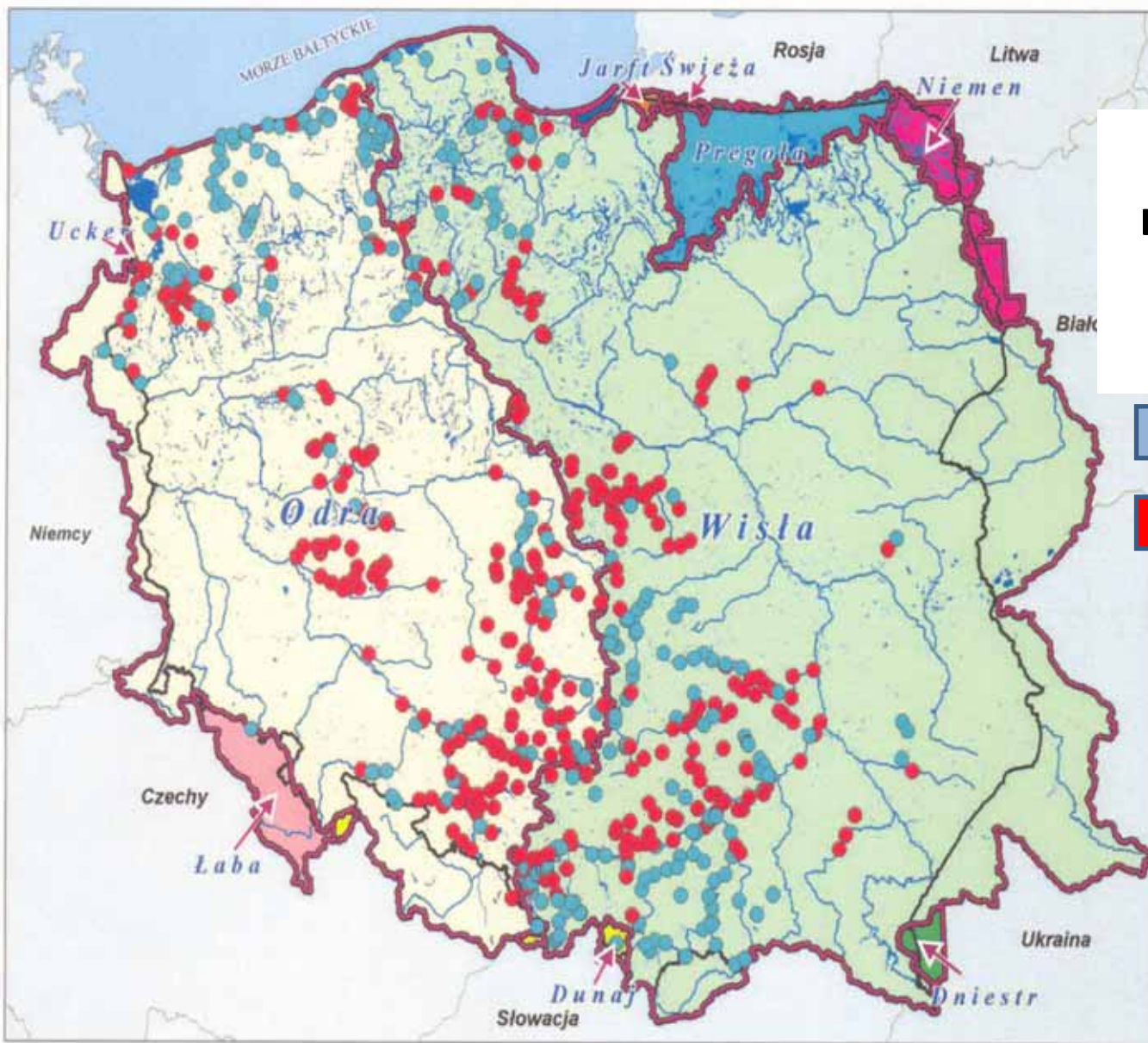
IMUZ 25 – 26 czerwca 2008 r.

Prof. dr hab. Edmund Kaca,
Instytut Melioracji i Użytków Zielonych

Zarys prezentacji:

- 1) Presja rolnictwa na jakość wód i przeciwdziałanie,**
- 2) Problemy wdrożeń Dyrektywy,**
- 3) Problemy metodyczne,**
- 4) Problemy prawno-ekonomiczne i in.,**
- 5) Zarys strategii ochrony wód.**

Wrażliwość wód na zanieczyszczenia związkami azotu 2006

- Wody niewrażliwe
- Wody wrażliwe

1)

**Presja rolnictwa na jakość wód
i przeciwdziałanie**

ARiMR

W Polsce nie ma problemu nieprzestrzegania dyrektywy azotanowej.

- w 2006 r. na ponad 44,7 tys. gospodarstw składających wnioski o finansowanie programu rolno-środowiskowego tylko 34 gospodarstwa przekroczyły obsadę 2 DJP/ha**
- w 2007 r. na ponad 69,5 tys. wniosków przekroczenia wystąpiły tylko w 39 gospodarstwach**
- w 2006 r. ONW obejmowały 53% powierzchni kraju (ponad 700 tys. gospodarstw). W 45% gospodarstw na ONW nie było zwierząt, w 52% obsada nie przekraczała 2 DJP, a tylko 3% gospodarstw (ok. 2,2 tys.) była ona przekroczone.**

IUNG

W skali pola saldo bilansu azotu w Polsce wynosi:

- **średnio nieco ponad 40 kg N/ha UR i jest dwukrotnie niższe niż średnie saldo w krajach OECD,**
- **Największe nadwyżki azotu nieco przekraczają 70 kgN/ha,**
- **największe przeciętne stężenie N-NO₃ w wodzie z drenów wynosi ok. 10 mg N-NO₃/l.**

Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

**Zagrożenie jakości wód zanieczyszczeniami ze
źródeł rolniczych jest możliwe na obszarach
o intensywnym rolnictwie**

IMUZ i IBMER

Przykłady obszarów zagrożonych:

- OSN rzeki Górna Zgłowiączka,
- OSN rzeki Płonia (rejon jez. Miedwie),
- Ekstensywnie użytkowane łąki na glebach próchnicznych (Żuławy),

IMUZ

Przeciwdziałać zanieczyszczeniu wód można poprzez:

- **uporządkowanie gospodarki nawozami naturalnymi w gospodarstwie,**
- **rozwiązanie problemów sanitacji wsi i zagrody,**
- **rozwój małej retencji wodnej i hamowanie odpływu wód z TUZ,**
- **rozwój gospodarstw ekologicznych.**

2)

Problematyka wdrożeń Dyrektywy

RZGW we Wrocławiu

- **zapisy prawne uniemożliwiały korzystanie rolnikom na OSN z większości pakietów rolnośrodowiskowych,**
- **zmiana ustawy o nawozach i nawożeniu w części dotyczącej obowiązku budowy płyt spowodowała wiele kontrowersji,**
- **przy wyznaczaniu OSN kierowano się maksymalnymi stężeniami azotanów, inne RZGW posługiwały się wartościami średnimi.**

RZGW Wrocław i RZGW Poznań

Utrudnienia we wdrażaniu Dyrektywy:

- brak koordynacji (MŚ i MRiRW), brak kadry i funduszy, brak wytycznych o współpracy,**
- nadmierne sformalizowanie procesu wdrażania,**
- trudności z identyfikacją gospodarstw.**

RZGW w Gliwicach

Utrudnienia we wdrażaniu Dyrektywy (c,d.)

- mała liczba punktów monitoringu wód i za mało pomiarów,**
- dane statystyczne tylko w skali powiatu lub województwa,**
- brak swobodnego dostępu do danych np. ARiMR,**
- brak solidnych podstaw merytorycznych do wydzielenia wód zanieczyszczanych przez rolnictwo i inne źródła.**

Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Warszawie

- **rolnicy w OSN zlewni rzeki Sony przestrzegają zasad kodeksu dobrych praktyk rolniczych,**
- **tylko ok. 70% gospodarstw jest wyposażonych w płyty obornikowe i zbiorniki na gnojówkę.**

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

- kontrola przestrzegania zwykłej dobrej praktyki rolniczej na ONW nie zawsze jest możliwa, o czym rolnicy dobrze wiedzą,
- demobilizująco na rolników działają częste zmiany w regulacjach prawnych,
- niekorzystnie na wdrażanie przepisów prawa działa brak kontrolerów z rolniczym wykształceniem.

3)

Problemy metodyczne

Monitoring

- **niezbędna jest rozbudowa systemu monitoringu,**
- **większej kontroli wymagają duże gospodarstwa rolne, szczególnie ферmy chowu i hodowli zwierząt,**
- **w Polsce jest kilka rodzajów monitoringów, które powinny być włączone do istniejącego monitoringu na potrzeby realizacji zapisów dyrektywy azotanowej.**

IOŚ

- **w ocenie eutrofizacji wód jeziornych nie należy kierować się statycznymi kryteriami OECD, lecz oceniać eutrofizację wód w stosunku do specyficznych dla typu jezior warunków referencyjnych.**

ARiMR

- Istnieje potrzeba przyjęcia w całej UE jednolitej obsady zwierząt, równoważnej 170 kg N org/ha. (w Polsce - dwie krowy o masie 500 kg. w UE - 2 krowy o masie 600 kg), oraz uwzględnia systemu utrzymywania zwierząt (2 krowy na ściółce głębokiej produkują rocznie 219 kg N, a na ściółce płytkiej - 103 kg N, zaś bezściołowo – 200 kg N).

4)

- **Problemy prawno-ekonomiczne
i in.**

IERiGŻ

- na 750 tys. gospodarstw towarowych, tylko ok. 30% gospodarstw towarowych jest w stanie sprostać wymaganiom ochrony środowiska,
- gospodarstwa nietowarowe (ponad 1 mln) nie będą w stanie spełnić wymagań środowiskowych,
- wdrożenie wymagań środowiskowych (OSN, *cross compliance*, dobrostan zwierząt) w gospodarstwach będzie kosztowało polskie rolnictwo ok. 18 mld zł (prawie roczny dochód wszystkich gospodarstw rolnych).

MRiRW

Działania PROW 2007-2013, przyczyniające się do ochrony wód przed zanieczyszczeniami z rolnictwa to:

- **inwestycje prośrodowiskowe w gospodarstwach (płyty, zbiorniki),**
- **szkolenia rolników (w sprawie *cross compliance*) oraz**
- **programy rolnośrodowiskowe, w tym pakiety:
1. Rolnictwo zrównoważone, 2. Rolnictwo ekologiczne, 8. Ochrona gleb i wód, 9. Strefy buforowe.**

MRiRW

- **rolnikom na OSN nie przysługuje płatność rolonośrodowiskowa w ramach pakietów, jeżeli wymogi tych pakietów wynikają z zapisów w obowiązkowych na OSN programach działań.**
- **środki na wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) są przewidziane w ramach PROW 2007-2013.**

5)

Zarys strategii ochrony wód

Prof. Oene Oenema z Uniwersytetu w Wageningen

- **Strategia 1)**: bardzo dokładne wyznaczenie na powierzchni kraju jako OSN małych rozproszonych obszarów (Wielka Brytania, Hiszpania, Portugalia, Włochy, Polska i Estonia),
- **Strategia 2)**: uznanie całego kraju jako OSN (Dania, Finlandia, Irlandia, Niemcy, Litwa, Flandria - północna część Belgii, Holandia,)
- **Strategia 3)**: nie wyznaczenie OSN, natomiast ustalenie jednego programu działań dla całego kraju (Austria).

Prof. Oene Oenema z Uniwersytetu w Wageningen

Argumenty za małymi i rozproszonymi OSN-ami :

- naukowe: i) mały udział wód gruntowych zanieczyszczonych , ii) spadek nawożenia, obsady zwierząt, powierzchni nawodnień.
- praktyczne: i) mniejsze zamieszanie i niechęć wśród rolników, ii) mniej województw i rzgw będzie podejmować działania.
- społeczno-kulturowe: i) sygnał, że polskie rolnictwo nie jest źródłem zanieczyszczeń, ii) rodzaj oporu przeciw dyktatowi przepisów unijnych.

Prof. Oene Oenema z Uniwersytetu w Wageningen

Argumenty za OSN na cały kraj:

- naukowe: i) równomierne rozmieszczenie: zanieczyszczonych wód gruntowych, gospodarstw ze zwierzętami, nieuporządkowanych składowisk obornika, ii) duży udział rolnictwa w zanieczyszczaniu morza Bałtyckiego (40%), iii) równomierne rozmieszczenie gospodarstw dobrze i źle zarządzanych, iv) przygotowanie polskiego rolnictwa na przyszłość.
- praktyczne: i) mobilność azotu, ii) podobna sytuacja (konkurencja) wszystkich farm, iii) łatwiejszy monitoring, iv) łatwiejszy dostęp do funduszy UE, v) zielony obraz polski,
- społeczno-kulturowe: i) ta sama pozycja farm, co łączy rolników, ii) uznanie społeczeństwa dla rolników.

Strategia dla Polski

**Wody na 19 obszarach (1,5% pow. kraju)
zagrożone związkami azotu z rolnictwa**

Dziękuję za uwagę